

CRONICA PLASTICĂ.

CLISTIR, CONOPIDĂ ȘI MOTANUL...

Bătrînul meu prieten — conu Iancu Baltă — mi-a făcut semn, de peste drum, poftindu-mă la o cafeluță fierbinte.

— Nu pot, coane Iancule, — țip eu — mai am o țiră de lucru!

— D'apoi ți-o fi diajuns, — răspunde, răstit, bătrînul — că doar o tocat di vicernie...

Am agățat paleta în cui, am spus modelului să se îmbrace, m'am sponit pe mîini — și, trecînd strada de-a curmezișul, am pășit în grădinița înflorită a bătrînului.

— Bună ziua, coane Iancule.

— După sfînta toacă de sară, Românul zice „bună sara“, nu „buna ziua“, flăcăule! (Pentru bătrînul meu vecin „flăcău“ e tot omul care își *rade barba și mustețile*—chiar de-ar fi văduv, ar avea cinci fete măritate, cu băleți căpitani).

— Iartă-mă, coane Iancule, dar pentru noi, pictorii, ziua începe cu răsăritul și se sfîrșește *după* apusul soarelui. Ce sînt eu de vină dacă dascălul s'apucă de ciocănit vecernia taman cînd în văzduh e cea mai îmbelșugată ploaie de aur și cel mai dulce suris al lumînii...

— Doar Dumnezeu n'o fi făcut pămîntul numai pentru domniile voastre — zugravii, ci și pentru creștini... la și'ți bea cafeluța, că ți-o năpădit-o florile caisului.

Amestecată cu petalele florilor din cais, cafeaua avea o mireasmă suavă și pură: ca o respirație de serafimi.

— Cînd mă duci și pe mine, odată, în atelierul d-tale, să-ți văd „pozele“?

— Apoi, Coane Iancule,..., cînd le-oi termina, — că mai am mult de dichisit la ele. Pînă acuma n'am făcut decît studiul pregătitoare pentru cele cîte-va bucăți, cari îmi trăiesc vii în minte și cari mă dor, fiindcă mă chiamă și eu nu sînt încă vrednic să le întîmpin.

— Altă dată să nu mai bei cafe cu flori de cais, că te tulbură la cap și aiurezi. Ce tot mă iei, pe mine, la vale! Coșcogemite profesor, de-abea acum te-ai trezit să faci „studii pregătitoare“?! Doar nu mai ești școler!

— Așa ar fi, coane Iancule, precum spui matale, numai că *Arta* are un beteșug mai cumplit decît blestemul: e fără început și fără de sfîrșit—ca dumnezeirea. Cine ți-o spune altminteri, să știi dela mine: ori te minte, ori e un fudul inconștient. În orice caz, nu e un artist. Mincinoșii și sufi-

ciienții nu pot avea relații de ordin sufletesc cu Arta. O profanează. Arta trebuie să fie ca o rugăciune, șoptită în taină mare. Imn dezinteresat, pornit din *nevinovăție* și din *mirare*...

Conu lancu mă privi mai cu milă, mai cu bănuială — și așezându-și foarfecele de grădină pe balustrada cerdacului, îmi puse mâna pe umăr, mă pironi adânc în ochi și grăi :

— D-ta ai auzit vre-odată de unu Clistir — Anibal Popescu Clistir ? E mort, (Dumnezeu să-l ierte), de vre-o cincizeci de ani. În tinerețele lui, pe timpul când eram și eu băietan, ținea bărbierie pe „ulița mare”, în târg la noi. Pe atunci nu se știa de doftori. El o făcea și pe bărbierul, și pe doftorul — (de unde i s'o tras și porecla de Clistir) — pe poetul și pe zugravul. De-o poezie de-a lui îmi mai aduc și-acum aminte. Incepea așa :

Am un dor la inimioară
Și nu pot ca să-l alin
Căci iubesc o domnișoară
Pentru ea mereu suspîn...

Făcea mari furori în mahala la noi cu „chestia” asta. La zugrăveli nu mă pricepeam eu. Dar se povestea lucruri mari despre darul lui Clistir în boiele. Așa, bunăoară, într'o zi îl chiamă la el comandantul batalionului. Aista era unul Benone Conopidă, om tare gras, de nu putea încăleca deloc, spîn de-o mustață și cealaltă cit badanaua. Ținea omul, înainte de a fi scos la pensie, să-și facă chipul în vopsele, ca să-l lese amintire în cașterea batalionului. Au căzut la tocmală și, de a doua zi, Clistir s'o așezat pe lucru.

— Ascultă Clistir—a început Conopidă — să nu te puie dracu să mă scoți c-o singură mustață, că te cotonogesc. Și să nu mă încondezi gras—că eu, când am ieșit ofițer, eram sprinten ca lăstunul...

Clistir o cam băgase pe minecă, (la bătai făgăduite, Conopidă se ținea de cuvînt),—și prinse a zugrăvi, tremurînd. A ieșit Conopidă așa precum îi era pofta și porunca : slab ca un chișcar și cu două mustăți cit două fuioare de cînepă. Ca să pară și mai *natural*, Clistir născocise ceva, care a uimit pe toată lumea din târg, dar mai ales pe Conopidă : mustățile le-a făcut de *păr adevărat*. A fost mare sărbătoare în ziua acela : în loc de chel-făneală, Clistir a căpătat un napoleon de aur—(adunat prin „*subscripție benevolă*” dela dorobanții din batalion)—și tabloul dus la cașterea lui Conopidă, cu gornșiți și toboșari în frunte. Sara—tămbălău și mai și : retragere cu torțe, banchet, discursuri patriotice, în onoarea lui Clistir, a portretului și a lui Conopidă, care a doua zi era scos la pensie. N'au trecut însă multe săptămîni la mijloc și se zvoni în târg că bietul Clistir trage să moară : îl dișălase Conopidă la cafînă — fără să aibă nicio vină sărăcuțul de bărbier. Ce se întîmplase ? Noul comandant al batalionului, de cum și-a luat slujba în primire, porunci să se facă grijitură generală în toată cazarma. Când veni și rîndul portretului din cașterie, trimise după Clistir să vie la trap, să-l lăcuiescă. Clistir a sosit gîfînd—dar fără lac. (Nu se afla, deloc, în tot târgul). Cine l-o fi învățat nu știu, dar s'o apucat și-o uns chipul lui Conopidă cu untură de gîscă, topită, ca să strălucească mai frumos. Că l'o uns cu untură de gîscă, în loc de lac, nu-i mare socoteală. Dar l-o pus naiba să așeze portretul, la umbră, în dosul magaziei—să se mai zvînte—și s-o răpezit pînă la cantină să îmbuce ceva. Când s-o 'ntors, ce-i văzură ochii ? Din

portret nu se mai zărea decît un bumb dela tunică: îl linsese motanul batalionului, pe Conopidă, cu obraz, cu nas, cu mustăți cu tot.

— Bine i-a făcut, coane lancule.

— Că l'o dișalat Conopidă pe Clistir ?

— Nu ! Dar pentrucă motanul a desflințat portretul lui Conopidă. Eu am mare stimă pentru motanul acela. Imi pare rău că nu l'am cunoscut personal. Din tot batalionul și tirgul matala, singurul ins care a dat dovadă de bun simț, în materie de pictură, a fost numai bietul motan...

Conu Iancu Baltă se depărtă delingă mine, ca omul de un cîine prieten, care dă semne de turbare. Apoi, potrivit și ochelarii pe nas, mă examină, dela distanță, încrunțat și bănuitor :

— În definitiv : ce vrei să subții d-ta ?

— Că între „natural“ și „artistic“ — (vorbim, firește, numai de plastică) — e tot atîta potriveală ca între găina matala moțată, care scurmă colo sub cais și între „anghemahtul“ cu sos picant, pe care-l vei savură Duminea viitoare, preparat *din aceeași găină...* Plastica are socoteala și destinul ei, cari nu pot fi modificate după capriciul oricui și oricum. Dar mai cu seamă este supusă tiraniei unui *material* hotărît. O statuie nu se poate construi din sunete muzicale și nici din semințe de susan. Cum nici un portret — (vorbim de portretul în pictură) — nu se alcătuiește confecționat din piele adevărată și cu musteți din păr adevărat. Asta e treaba șarlatanilor din iarmaroace. Adevărul și voluptatea artistică stă în cu totul altceva : *În triumful artistului asupra materialului inert...* Dragă coane lancule, eu socotesc că artistul este o mare și nedelegată taină a lumii în care huzurim vremelnic : el continuă, în mic, opera creațiunii divine, așa precum în grăuntele invizibil al atomului se deslănțuie jocul formidabilei energii universale...

Conu Iancu Baltă mă întrepruie brusc, întinzîndu-mi mîna, temător :

— Uitasem să-ți spun : la șaptea fix am treabă cu avocatul, pentru o daravelă... La bună vedere...

N. N. TONITZA.